

Revistă culturală finanțată cu
sprijinul Ministerului Culturii

■ „Un popor nu se caracterizează atât prin oamenii
mari pe care îi are, ci mai ales prin felul în care îi
recunoaște și îi stimează pe aceștia.”

Friedrich Nietzsche

fondat în 1881

Contemporanul

Revista apare sub egida Academiei Române
Director NICOLAE BREBAN

ideea europeană

REVISTĂ NAȚIONALĂ de cultură, politică și știință ANUL XXXI · Nr. 10 (823) · OCTOMBRIE 2020

experience transylvania

RESA HEMIFRÂN-serien

RUMĂNSKA
KULTURINSTITUTET

**Bogdan Popescu: „Când Suedia
era condusă din Moldova”**

Poezia bate pandemia

**Miruna Olteanu: Radu Ciorniciuc.
Acasă... – Premiul Cornul de Aur**

Följ med oss till Bukarest, Rumäniens kontrastfyllda huvudstad

ONSDAG 20 MAJ, KL 17:00

■ Nicolae Breban. Ziua unei mari victorii

- Ioan-Aurel Pop. Manager, director, rector, șef, ranking
  - Răzvan Theodorescu. Între Edirne și Cetinje. (Balcanii voievozilor Radu cel Mare și Neagoe Basarab)
  - Victor Voicu. Originea SARS-Cov-2
  - Alexandru Surdu. Ordinul Cavalerilor Marmațieni

- Eveniment. 300 de ani de la aducerea în țară a trupului voievodului martir Constantin Brâncoveanu
- Comentarii critice de Ștefan Borbély, Marian Victor Buciu, Constantina Raveca Buleu, Theodor Codreanu, Sorin Lavric, Boris Marian, Maria-Ana Tupan
- Adrian Lesenciuc. Forumul Online al Asociației Editoriale China-CEEC

- Mirel Taloș. Strania poveste a unui pian
- Marius Miheț. Lucian Blaga și tezaurul Daniello
  - Angela Bratsou, Stavros Deligiorgis. Kostas Koutsourelis și „cântarul” iubirii
  - Josu de Solaun: „Datorez totul României...”

■ Aura Christi. Forța poeziei. „Fiica iubirii”

Bogdan Popescu: „Când Suedia era condusă din Moldova”

Bogdan Popescu

Un capital important de prestigiu și notorietate

Contemporanul: Institutul Cultural Român are o istorie extrem de interesantă, pe care, stimată domnule director Bogdan Popescu, o cunoașteți din interior. Ce ne-ați putea spune despre această instituție și filialele sale în lume? Care e, pe scurt, povestea ei?

Bogdan Popescu: Institutul Cultural Român, în pofida existenței sale relativ scurte, se bucură de un capital important de prestigiu și notorietate în afara granițelor, pe care de multe ori nu-l percepem ca atare în țară. Aceasta a fost dobândit prin mii de proiecte culturale sprijinite de-a lungul anilor și prin parteneriatele solide, încheiate pe toate meridianele lumii, acolo unde artiștii și creatorii români au fost prezenți și apreciați. Prezența românească pe cele mai importante scene culturale în cadrul festivalurilor de film și artă, în sălile de concert, în muzee, la târgurile de carte, prin traduceri apărute în cele mai diverse limbi, aduce beneficii uriașe de imagine țării noastre și recomandă România ca un actor activ și respectat în cadrul dialogului intercultural contemporan. În paralel cu conștientizarea acestor beneficii, este important să sporim în continuare capitalul de imagine câștigat, misiunea reprezentanților din străinătate să fie extinsă și amplificată, pornind de la o finanțare corespunzătoare și un sprijin logistic pe măsură. Cultura, în pluralitatea formelor sale, este privită astăzi ca unul dintre fundamentele oricărei societăți sustenabile prin impactul pozitiv pe care îl are asupra coeziunii și egalității sociale, educației, promovării principiilor democratice, relațiilor internaționale, cât și asupra inovării și cercetării, putând juca un rol determinant în construcția unui brand de țară care va crea, fără îndoială, condiții favorabile pentru întreaga economie românească. Este o convingere personală motivată de strategiile altor țări europene și de contextul actual pe care îl traversăm. Edificiul unității europene este clădit pe cultură și nu poate exista fără cultură, despre care multe voci avizate din lumea actuală consideră că reprezintă și cheia prosperității sale viitoare.

Ați studiat la universități occidentale de prestigiu, ați publicat studii și cărți de filosofie,

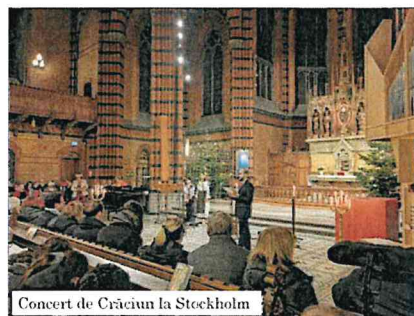
sunteți poet, în primul rând, sunteți om de cultură. Ați avut o experiență vastă în ceea ce privește organizarea unor evenimente la cel mai înalt nivel. Ați condus strălucit Centrul Național al Cărții, asigurând împreună cu echipa acestei instituții prezența României la cele mai importante saloane și târguri de carte din lume, despre care s-a scris în presa națională și presa de peste hotare, România opărând în lumina pe care o merită și fiind tratată cu respect și admirație. Acum câțiva ani, ați devenit directorul ICR Stockholm. Ce reprezintă ICR Stockholm? Ce activități a desfășurat în trecutul imediat și care e menirea lor?

ICR Stockholm este singurul institut românesc în regiunea Europei de Nord, un spațiu geografic vast și încărcat de creativitate, în care cultura joacă un rol activ și decisiv în viața comunității. Dovadă stau numeroasele muzee, săli de concert, teatre, galerii de artă, festivaluri, premii cu mare vizibilitate internațională decernate aici, emisiuni culturale la posturile publice, așa dar un spațiu viu în care, prin eforturile institutului, dorim să fim o prezență constantă prin muzicieni, scriitori, artiști, pe care să-i aducem în fața publicului nordic. Ați menționat proiectele derulate de-a lungul anilor, cât am coordonat activitatea Centrului Național al Cărții, și nu pot să nu amintesc, în acest context, de un proiect de referință în spațiul scandinav, desfășurat în toamna anului 2013, când România a participat în calitate de țară invitată la târgul de carte de la Göteborg, eveniment de mare vizibilitate, pregătit de Centrul Național al Cărții împreună cu echipa Institutului de la Stockholm, cu numeroase ecouri în presa suedeză, în spatele cărui a stat un efort organizatoric uriaș. Pentru a reveni în prezent, apariția pandemiei de coronavirus ne-a surprins la începutul acestui an în plină activitate, după o serie de evenimente cu sălile pline și cu multe alte proiecte în pregătire pe care a trebuit să le amânăm. Am regândit din mers întreaga strategie a institutului în mediul online pentru a atrage noi categorii de public, pe lângă cel tradițional, fidel evenimentelor noastre. În toată această perioadă, ritmul postărilor online a crescut considerabil, aproape zi de zi conținutul institutului fiind actualizat cu informații culturale. Am preluat spectacolele ale Ateneului Român, Operei Române, Festivalului de Teatrul de la Sibiu, Festivalului Shakespeare de la Craiova, am prezentat artiști români din Suedia și expozițiile lor, portrete de scriitori și personalități culturale din România, itinerarii culturale și turistice, am organizat cu succes cursuri de limba română pentru suedezi pe perioada verii prin platforma Skype. Această strategie a dat roade, iar numărul celor care ne urmăresc a crescut considerabil. În luna iunie, în colaborare cu editura suedeză Pionier Press am derulat o serie de discuții și lecturi digitale pentru copii, moderate de editoarea și ilustratoarea româno-suedeză Arina Stoianescu, având ca invitate scriitoare cunoscute ale genului din România, deja traduse sau în curs de traducere în limba suedeză. În contextul aniversării anul acesta a Centenarului poetului Paul Celan, născut în Bucovina de Nord, la Cernăuți, în parteneriat cu Institutul Goethe din Suedia și cu revista literară suedeză *Ponton*, am inițiat un concurs de poezie în memoria marelui poet, adresat tinerilor liceeni din Suedia, iar în planurile noastre sunt și alte evenimente omagiale programate spre sfârșitul toamnei. Nu în ultimul rând, sunt bucuros că Premiul Marin Sorescu, aflat la cea de-a XIV-a ediție, este decernat și anul acesta, câștigătorul a fost anunțat public în cursul lunii septembrie în persoana scriitorului și traducătorului Lasse Söderberg.

Profităm de relaxarea relativă

Ce alte evenimente culturale figurează în agenda ICR Stockholm în perioada următoare?

ICR Stockholm este singurul institut românesc în regiunea Europei de Nord, un spațiu geografic vast și încărcat de creativitate, în care cultura joacă un rol activ și decisiv în viața comunității

Concert de Crăciun la Stockholm

Alexandru Tomescu, Angela Drăghiceșcu

Liliana Corobca

Dacă în Suedia restricțiile privind numărul de maxim 50 de participanți la evenimentele publice rămân în continuare în vigoare, cel puțin deocamdată, profităm de relaxarea relativă din țările învecinate și am susținut astfel deplasarea, la finalul lunii august, a doi tineri regizori în Danemarca, Mihai Dragolea și Anghel Damian, ale căror filme au fost selectate din aproximativ 3.000 de filme la ediția de anul acesta a cunoscutului Festival Internațional de Film de la Odense. De altfel, regizorul Mihai Dragolea a câștigat premiul The Soapbox cu scurtmetrajul său *Totul pentru Riana! Everything for Riana* (2020).

Sunt multe alte proiecte aflate în pregătire pe care le vom anunța la momentul potrivit, printre altele, la începutul lunii octombrie, dacă lucrurile decurg conform așteptărilor noastre, vom prezenta traducerea suedeză a *Jurnalului* lui Mihail Sebastian, de data aceasta la Göteborg, în parteneriat cu Casa de Literatură din cel de-al doilea mare oraș al Suediei, eveniment care ar fi trebuit să aibă loc la finalul lunii martie. În ciuda contextului dificil și cu speranța că vom reveni treptat la normalitate, eforturile noastre sunt aceleași ca în perioada de dinainte de epidemie, respectiv de a face ca prezența culturală românească în spațiul scandinav să fie una de calitate și să sporim numărul celor care ne urmăresc.

Inevitabil ajungem la subiectul care monopolizează atenția tuturor. Cum a afectat pandemia activitatea culturală în Suedia?

Începând cu luna martie, scena culturală suedeză a fost puternic afectată de izbucnirea pandemiei, ca și în alte părți ale lumii, iar întreaga societate a resimțit acest șoc. Abordarea autorităților a fost, după cum se știe, una diferită față de a altor țări, de a lăsa deschise parcurile publice, magazinele sau sălile de gimnastică. Învățământul primar și gimnazial din Suedia, de asemenea, și-a continuat activitatea neîntrerupt. Însă încă de la începutul crizei sanitare, Agenția Suedeză de Sănătate Publică a limitat întâlnirile publice la 50 de persoane, restricție în vigoare și în prezent, iar efectul asupra evenimentelor culturale a fost puternic. Majoritatea evenimentelor au fost anulate sau mutate în mediul online. Instituțiile de cultură, muzeele, galeriile de artă și-au redeschis treptat portile începând din luna iunie, iar vocile celor care cer o revenire, fie și parțială, fie și controlată, la normalitate au devenit tot mai numeroase. Incertitudinile legate de evoluția pandemiei împiedică în acest moment o perspectivă clară asupra redeschiderii totale, mult așteptată a scenei culturale. Consecințele pentru lumea culturală sunt îngrijorătoare pretutindeni, mai cu seamă pentru sectorul independent al creatorilor liberi profesioniști. Scriitorii, traducătorii, fotografi, freelanceerii care lucrează în domeniul artelor vizuale etc., asociațiile nonguvernamentale organizatoare de festivaluri și alte evenimente culturale, dar și angajații din teatru, cinematografie, edituri, librării etc., care nu au contracte permanente, au fost, și sunt în continuare, categoriile cele mai vulnerabile, care ar trebui să primească sprijin cu prioritate, mai ales că, pe termen lung, dacă răspândirea pandemiei nu se va tempera, efectele negative se vor amplifica.

Suedia e prima țară dintre statele scandinave care a sprijinit aderarea României la Uniunea Europeană. Relațiile diplomatice dintre România și Suedia au o durată de circa cinci secole. Prin urmare, e vorba de o veche tradiție, inițiată de domnitorii Moldovei și regii Suediei. E un adevăr istoric faptul că, în urma înfrângerii de la Poltava (1709), Regele Carol al XII-lea al Suediei a trăit aproape 1 ani la Bender (Tighina). E o perioadă în care Domnia Sa s-a văzut și a discutat de nenunțate ori cu Dimitrie Cantemir, Nicolae Mavrocordat, Constantin Brâncoveanu. Domnule director Bogdan Popescu, cum sunt percepute asemenea adevăruri istorice, la ora actuală, în Suedia?

Ne legă de Suedia numeroase episoade ale istoriei noastre recente sau mai îndepărtate pe care de multe ori le-am dat uitării și poate că din când în când o asemenea discuție e un prilej bun de rememorare. Carol al XII-lea, regele Suediei la începutul secolului al XVIII-lea, a fost o personalitate de prim rang a istoriei moderne europene, a cărui domnie încă stărnește numeroase controverse, din păcate, se vorbea mai mult despre el în România în perioada interbelică decât acum. Carol al XII-lea a fost și primul cap încoronat suedez ajuns prin părțile noastre și care a rămas acolo mai mult timp decât petrecuse la Stockholm ca rege din momentul urcării pe tron până la plecarea pe continent împreună cu armatele sale. Memoria lui Carol al XII-lea este vie și în zilele noastre, în anul 2005 Muzeul Armatei a deschis o mare expoziție la Palatul Regal din Stockholm sub titlul „Când Suedia era condusă din Moldova”, care le reamintea suedezilor această pagină a istoriei naționale. Întâmplările de atunci au fost

ICR Stockholm este un institut poziționat strategic în inima Scandinaviei și îmi doresc ca eforturile noastre să fie sprijinite cu un buget adecvat în anii care vin, pe măsură ce criza pandemiei se va estompa, pentru a spori prezența pe aceste meleaguri a celor mai de seamă reprezentanți ai culturii noastre

relatate și la noi încă din timpul cronicarilor, iar apoi de istorici precum A.D. Xenopol, Kogălniceanu sau Nicolae Iorga, care în anul 1926 a ținut la Universitatea din Uppsala conferința „Carol al XII-lea la Bender”, publicată apoi în limba franceză. Un alt istoric de la Iași, Nicolae Bogdan, a scris în perioada interbelică o carte despre Carol al XII-lea bine documentată, însă, din păcate, puțin cunoscută astăzi. În 2007, scriitorul româno-suedez George Cristea a tratat subiectul, beneficiind de acces direct la arhivele suedeze, în volumul său despre regii și diplomații suedezi în spațiul românesc, publicat de Centrul de Studii Transilvane al Academiei Române. Ca o paranteză, meșterilor din oastea regelui Carol al XII-lea al Suediei aflați în retragere spre Suedia prin Țările Române și găzduiți de Constantin Brâncoveanu se pare că le datorăm construirea unui edificiu arhitectonic al vechiului București, și anume Turnul Colței, demolat la sfârșitul secolului al XIX-lea, parte a ansamblului Mănăstirii Coltea. Este important să evocăm aceste legături istorice ori de câte ori avem ocazia pentru că memoria lor este decisivă în bagajul simbolic de semnificații. Bagaj cu al cărui ajutor construim legăturile culturale și diplomatice din prezent.

Momente importante ale istoriei naționale

ICR Stockholm e una dintre filialele ICR cele mai active, mai cu seamă în ultimii ani. O serie de evenimente culturale au fost și sunt dedicate, în continuare, Centenarului Marii Unirii. De pildă, în colaborare cu Ambasada României la Stockholm și Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord, ICR Stockholm a organizat, între altele, conferința academicianului Ioan-Aurel Pop, Președintele Academiei Române, cu titlul „The Making of Romania (1859-1918)/ Cum s-a înfăptuit România între 1859-1918”. Cum sunt receptate în peninsula scandinavă asemenea evenimente? Vor urma și altele în această ordine de idei?

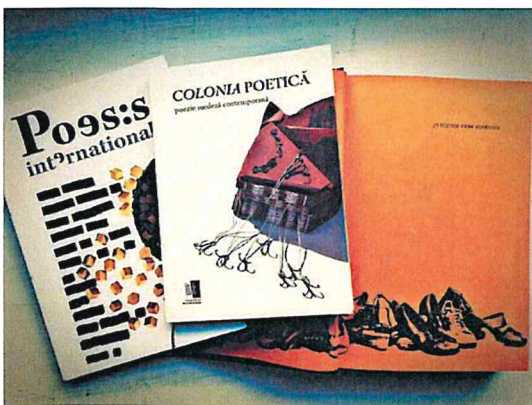
Centenarul României Mari în 2018 și deținerea Președinției Consiliului Unii Europene din anul următor au fost cele două mari evenimente de diplomatie publică ale ultimilor doi ani pe care le-am marcat împreună cu ambasadele României în Suedia și Norvegia. Conferințele, concertele, expozițiile organizate alături de partenerii noștri locali sau europeni au fost bine receptate, sălile au fost neîncăpătoare. În contextul pandemiei de astăzi ne gândim cu nostalgie la acea perioadă și sperăm să revenim la normalitate într-un orizont de timp nu prea îndepărtat. Într-adevăr, în anul Centenarului ne-am bucurat de prezența la Stockholm a domnului academician Ioan-Aurel Pop, care a conferențiat cu două ocazii, o dată la invitația institutului, iar a doua oară la invitația universității din Södertörn, cu ocazia simpozionului „1918. Europa Națiunilor”. Din aceeași serie de evenimente, aș menționa conferința „România 100. Lecțiile trecutului recent” susținută de teologul Radu Preda la sediul Institutului din Stockholm în parteneriat cu Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria

Exilului Românesc și cu Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord, concertul aniversar de la Oslo la Academia de Muzică a Norvegiei al pianistului Dragoș Cantea și al violonistei Anamaria Trifanov, împreună cu invitații lor norvegieni. Alte evenimente organizate sub egida Centenarului au fost zilele filmului românesc de la Oslo, conferința în parteneriat cu Arhivele Diplomatice ale Ministerului Afacerilor Publice despre diplomatul român cu origini suedeze Constantin Karadja sau concertul de Ziua Națională a României al pianistei Angela Drăghicescu împreună cu violonistul Alexandru Tomescu la Filarmonica din Stockholm. Locul tradițional de decernare în luna decembrie a Premiilor Nobel. Acest concert l-am reeditat cu mare succes anul următor și la Filarmonica din Oslo, cu ocazia deținerii președinției Consiliului Unii Europene de către România, alături de alte evenimente muzicale care, de asemenea, au fost apreciate: concertul cunoscutei naiste Dana Dragomir sau al muzicienilor Eduard

Stan și Remus Azoitei, ambele în Sala Barocă din incinta Muzeului de Istorie de la Stockholm. Planurile noastre de viitor vor continua să includă marcare a unor momente importante ale istoriei naționale sau ale relațiilor bilaterale, pe care partenerii noștri scandinavi și publicul să le găsească interesante și din care imaginea României să aibă de câștigat. ICR Stockholm este un institut poziționat strategic în inima Scandinaviei și îmi doresc ca eforturile noastre să fie sprijinite cu un buget adecvat în anii care vin, pe măsură ce criza pandemiei se va estompa, pentru a spori prezența pe aceste meleaguri a celor mai de seamă reprezentanți ai culturii noastre.

BOGDAN M. POPESCU, director al Institutului Cultural Român de la Stockholm (din 2018); director al Centrului Național al Cartii din cadrul Institutului Cultural Român (2013-2018); studii postuniversitare și universitare: doctor în filosofie (2007); cercetător postdoctoral al Universității din București, Facultatea de Științe Politice (2010-2013); bursier OSU/FCO Chevening al Universității Oxford (2003-2004); bursier ERASMUS al Universității „La Sapienza” Roma (1999-2000); bursier TEMPUS al Universității din Bologna (1998); studii universitare la Facultatea de Filosofie a Universității București (1995-1999). Publicații – cărți (de autor și în colaborare): *Sisteme electorale și sisteme democratice* (în colaborare, Editura ISPRI, 2009); *Qualia și filosofia conștiinței* (2007); *Filosofia conștiinței și științele cognitive* (în colaborare, Editura Cartea Românească, 2002); studii și articole (în volume colective): *Enciclopedia Relațiilor Internaționale* (Dan Dungaci coord., Editura RAO, 2017) *Perfect Storm of the European Crisis* (ed. Dan Dungaci, Ruxandra Iordache, Cambridge Scholars Publishing, 2017); *Enciclopedia operelor fundamentale de filosofie politică* vol. VI (Editura ISPRI, 2017); *Enciclopedia operelor fundamentale de filosofie politică* vol. V (Editura ISPRI, 2016), vol. IV (Editura ISPRI, 2015), vol. I (Editura ISPRI, 2001); articole (reviste academice): *Revista de Științe Politice și Relații Internaționale*, *Sfera Politicii*, *Cogito*, *Revista de Drept public*, *Revista de Teorie Socială*, *Revista de filosofie*, *Revue Roumaine de Philosophie Lettre Internationale*, *Punctul critic*; poezie (în reviste literare sub pseudonimul Mihai Kantzer); *România literară*, *Lucașărul*, *Contemporarul*, *Convorbiri literare*, *Arca*, *Viata Românească*, *Mozaiucul* etc.; traduceri de filosofie din limbile engleză și italiană. □

Mirel Talos Strania poveste a unui pian

Mirel Talos

Într-o dimineață geroasă de ianuarie a unuia dintre neînsemnații ani din coada veacului despre care multi intelepți profeteau că urma să fie sfârșitul istoriei, pe acea porțiune a Căii Victoriei dintre Boulevardul Dacia și Ateneul Român, un tânăr înalt, cu un aer cultivat, ce se proiecta în jurul lui ca o aură, pășea apăsător pe asfalt, ca pe o claviatură imaginară pe care cânta cea mai aspră și mai solemnă lucrare de Beethoven.

– Ce arrogant este!

Paul Diamandi auzi remarcă în spatele lui, dar nu se sinchisi, continuând să privească ireverențios peste trecători. Da, succesul așternuse pe chipul lui masca perfidă a aroganței, ce-i schimonosise sufletul și îi înclăieșe privirea, făcând-o să rămână fixă, rece și disprețuitoare, înfiptă violent în ochii celui din fața lui. Într-o clipă de mărimime în care era dispus să se uite la interlocutor, ochii îi fulgerau pe un chip încruntat, care speria. Aluneecat complet în autosuficiență, începuse să culegă din muzică doar succesul, nu și bucuria pură a sunetelor și fericirea celor pe care îi purta prin toate cele șapte ceruri atunci când îl ascultau, sugrumați de emoție. Din atitudine lui cumpătată și tăcută, care-i însoțise începuturile urcării spre glorie, nu mai rămăsese nimic; bunătatea i se ștersese din toată făptura. Își propusese să-și spună neîntrerupt că este cel mai mare pianist în viață, că este precum Liszt, că este chiar Liszt, renăscut, purtat pe aceleași piscuri ale geniului, Liszt, în carne și oase, cu aceleași degete lungi și subțiri, făurite în ceruri, pentru a frământa aluatul de sunete al clavierului, claviatura, oglinda cea mai fidelă a vieții, cu sușuri și coborâșuri, cu acorduri și dezacorduri, cu tonalități majore și minore, vesele și triste, cu pași înainte și înapoi, în sus și în jos, cu înălțări până în ceruri și prăbușiri până în abisuri. Aroganța lui se transformase într-un ritual: când intra într-un loc, se uita peste chipurile celor din fața lui ca peste o masă amorfă, fără nicio îngăduință, iar când vorbea, schița un zâmbet ușor disprețuitor, cu care voia să sublinieze intervalul cultural dintre el și ceilalți. Arunca tot mai puține punți de legătură între el și public; legănat în propriul său cânt, trecuse în categoria celor care cred în Dumnezeu doar în timpul urcării spre cer și care, odată ce văd minunea, o desconsideră. Tinea să-și arate prin semne exterioare desconsiderarea față de cei care fuseseră fusurile scării pe care urcase spre glorie, scară ce era, acum, aruncată cât colo. Personalitatea lui adăpostea resurse inepuizabile de aroganță: pentru el, singura societate posibilă era sinele. Toată admirația de care era capabil era îndreptată către sine.

– Când zbori, poți merge doar înainte. Dumnezeu însuși a stabilit menirea ta. Îi spuse un admirator, privindu-l cu venerație, ca pe un idol.

Cântase *Concertul în Mi* de Moszkowski. Îi plăceau nespusei cei care îi hrăneau vanitatea, chiar dacă îi considera niște făpturi respingătoare, care îi făceau doar plăcerea de a se lăsa subjugate de muzica lui. Găsi foarte inspirată remarcă admiratorului, pe care îl privi cu un aer detașat, în timp ce acesta îl privea cu o admirație sacră, dar nu catadicesi să întindă mâna lui sfântă unui admirator impur; corpul lui era format din sumete, nu din celule, și orice contact cu persoane necunoscute, credea el, ar fi putut tulbura armonioasa imbinare de acorduri care forma corpul lui, ca o sonată. Da, Dumnezeu era alături de el, ca un impresar care își voghezează artistul, era convins de asta. Politetea era o virtute ce nu-l caracteriza, la fel ca modestia, pe care nu punea nici un pret.

Un bilet la recitalurile sau la concertele lui Paul Diamandi era la fel de greu de obținut precum mântuirea; cei ce-și doreau să-l asculte așteptau luni de zile prilejul binecuvântat de a-și procura intrarea în Rai, șansa de a vedea intruchiparea muzicii, geniul ce nu se va fana niciodată. Ultimul concert, din prima zi a noului an, de la Ateneul Român, fusese un succes, căruia el credea că nu i se poate alătura un epitet. I se păruse că interpretarea dată de el lui Enescu fusese desăvârșită; ar fi jurat, într-un moment de aroganță nedisimulată, că personajele din fresca Ateneului prinseseră viață și că se desprindeau de pe pereți, pentru a asculta muzica pe care el, doar el, Sublimul, putea s-o făurească. La sfârșit, nu avea indoieli, aceleași personaje din fresca Ateneului, de la bătrânul Traian la blândul Ferdinand, îl aplaudaseră, chiar mai frenetic decât melomanii din sală, ale căror palme deveniseră de incandescenta aurului aprins de sunetele aidoma unor scântei, cărora doar el, el, noul Liszt, putea să le dea viață. Aruncă priviri sumare asupra publicului, preferând să se uite la fresca istorică, socotind că era el însuși, deja, un capitol din istoria muzicii. Ondulațiile maiestruoase ale sunetelor pe care le trimitea către bolta Ateneului, bogate în impulsuri descătusate, își afirmau perfecțiunea răspicat și orgolios. Cererile de *bis* fură atât de insistente, încât a ajuns să cânte *bisuri* care duraseră mai mult decât recitalul în sine. Impresurat de adulație, se scotea deja un Zeu. Scena pianului era doar a lui.

Se impusese, credea el, precum Liszt, cu o autoritate de necontestat și cu diferite esențiale; virtuțile interpretărilor lui dădeau o înfățișare nouă muzicii clasice, o față modernă, actuală: era un cutezător în interpretarea muzicală, căreia îi adăugase un salt neprevăzut. Considerându-se un modern, refuza să fie o vorgă într-un lanț de pianisti, prizonieri; ura școlile și tradițiile, încătușarea în general; se pusese, imaginar, în fruntea unei mișcări de eliberare a expresiei pianistice; nu punea nici un pret pe autoritatea exemplorilor. Considera că ajunsese la privilegiul unui Maestru, pentru că muzica lui căpătase deja înțelesuri normative; făcuse ucenicia tuturor pianistilor mari, își însușise tehnici și coduri din arta fiecăruia dintre ei, dar hotărâse că el era cel chemat să facă o sinteză a întregii culturi pianistice și să-și afirme

Deși cânta pe o axă paralelă cu cea a tradiției, încet-încet, criticii, cocoțați pe catetre și stereotipuri, se întorseseră cucerii spre el, ca spre un răsărit neverosimil, fiind supuși de muzica lui tămăduitoare, transformați în niște adulatori obedienți ai unui Zeu pe care nu-l mai puteau contesta

un stil original, unificator. Avusese, în geneza propriei sale epopei, cortegii de critici, străjeri ai artei înghețate și adversari ai mișcării în artă, *oamenii apusului*, cum îi numea el, oameni care trăiau privind înapoi, indivizi pentru care stilul său, laborios plămădit, era răzvrătit, excentric și ireverențios față de compozitori. În fronda gusturilor „admisce”, a ordinii apăsătoare și pretentioase a canoanelor, dând viață unor partituri, el voia să le dea o viață contemporană; considera că în spațiile muzicii trebuie să fie o misiune, asumată cu curaj. „Muzica, unica glorie, este o operă deschisă și fierbinte, care n-ar trebui să se prefacă niciodată într-un cristal”, obișnuia el să spună. „Eu o iau de pe o hârtie, unde e moartă, și-i dau viață, dar nu-i pot reda forma și vibrația din epoca în care a fost compusă, pentru că nu trăiesc în acea epocă și nu am sensibilitatea acelei epoci, ci o reconstruiesc, turnând-o în ritmul și sensibilitatea acestui timp, a acestui public. Eu sunt clocotul muzicii...” declarase el pentru o revistă muzicală. Considera pianul o esență tare, pe care doar el o stăpânea deplin; nimeni nu înțelegea mai bine decât el firea și rostul muzicii.

Pentru a scoate în evidență înmăsurarea muzicii lui asupra melomanilor născocise un nou cuvânt, socotind că limba română nu are o vocabulă care să descrie pe deplin impactul sunetelor ieșite din mâinile lui asupra celor din sală: *transforma în muzică* viețile melomanilor, le transpunea într-un spațiu vital ghidat de muzică, îi punea să trăiască pe portative, să-și alăture note muzicale oricărui gând, să asocieze lucrări muzicale oricărui moment din viețile lor. Fericit sau trist, major sau minor. Profund sinestezic, *muzificarea* îi făcea pe melomani să revină voluptuos la gândul propriei lor vieți. Cine îl asculta doar era departe de puterea revelatoare a muzicii lui; ascultându-l, melomanii vizualizau culorile celor mai alese flori, îndeosebi ciclamenul, mroseau parfumul de mosc sau de tei, vedeau figurile mitice ale geometriei, gustau dulceața mierii abia culesă, vedeau desăvârșita cifră opt, în jurul căreia se orânduișese octavele mirabile muzicii pe care erau binecuvântați să o respire.

Dincolo de orice critici, interpretările lui plăceau, chiar dacă intrigau. Era maestrul subtil al tuturor cheilor muzicale, al tuturor ritmurilor, un luptător împotriva stagnării și a stereotipurilor; își asumase modernizarea sufletelor melomanilor. Era prețuit pentru nota personală a interpretărilor lui temperamentale, de o înțelegere amplă, de un gust modern; detesta fidelitatea față de partituri, luându-și cu dezinvoltură libertatea de a le trece prin propriul cod estetic; diversitățile risipite ale literaturii pianului erau reunite de interpretarea lui, ca într-un trunchi comun, care le dădea certitudine; în același timp, destinele atât de diverse ale celor ce-l ascultau erau reunite într-un filon unic, ce le dădea sens. Deși cânta pe o axă paralelă cu cea a tradiției, încet-încet, criticii, cocoțați pe catetre și stereotipuri, se întorseseră cucerii spre el, ca spre un răsărit neverosimil, fiind supuși de muzica lui tămăduitoare, transformați în niște adulatori obedienți ai unui Zeu pe care nu-l mai puteau contesta. Prezența lui pe scena muzicală era o răbuhnire de har, era un șuvoi ce rupea toate zăgăzurile. Paul Diamandi se considera decantarea a întregi secole de artă pianistică. Spiritul lui muzical era un îndrumar pentru viitorul artei interpretative, era sigur de asta. Având o părere atât de înaltă despre sine, scotea că el era cel chemat să scrie Epopeea definitivă a pianului și că cei care aveau șansa să-l asculte erau cei mai fericiti muritori. Întăietatea lui era pe viață. □

■ Fragment din romanul *Strania poveste a unui pian*

Miruna Olteanu

Radu Ciorniciuc. *Acasă* – Premiul Cornul de Aur

Acasă, *My Home*, în regia lui Radu Ciorniciuc, face din documentarul românesc un promotor al culturii fără noastre în lume, cu sprijinul Institutului Cultural Român. O veste bună și constantă în această perioadă dificilă și pentru cultura românească este succesul internațional al documentarului de debut al regizorului român Radu Ciorniciuc. *Acasă, My Home*. Premiul Special al Juriului pentru Imagine – la Sundance Film Festival și Premiul Cel Mai Bun Documentar – la Festivalul Internațional de Film de la Cracovia sunt câteva dintre distincțiile cu care a fost recompensată anul acesta pelicula produsă de Monica Lăzureanu-Gorgan.

Acasă, My Home spune povestea unei familii care a trăit timp de 20 de ani în sălbăticia din Delta Văcărești, până când locul a căpătat statutul de zonă protejată, primul parc natural urban din România.

„Una dintre cele mai importante creații cinematografice care au fost prezente la «Docaviv» în ultimii ani”. Institutul Cultural Român (ICR) a susținut participarea filmului la competiții internaționale de profil, prin reprezentanțele sale din lume. Cel mai recent sprijin s-a realizat prin ICR Tel Aviv, pentru participarea *Acasă, My Home* la Festivalul Internațional de Filme Documentare DocAviv, singurul festival internațional de film documentar din Israel și unul dintre cele mai bine cotate din lume, desfășurat în perioada 3-12 septembrie 2020. Martin Salamon, directorul ICR Tel Aviv, afirmă că filmul *Acasă, My Home*, în regia lui Radu Ciorniciuc, a primit multe aprecieri din partea criticilor de film israelieni, un exemplu în acest sens fiind articolul profesorului Shmulik Duvdevani, cadru universitar la catedra de artă cinematografică a Universității din Tel Aviv, publicat pe cel mai mare portal online israelian, Ynet: „Filmul românesc *Acasă, My Home* prezintă conflictul dintre lumile atât de diferite care se găsesc în imediata noastră apropiere, neobligând privitorul la o reevaluare a sistemului propriu de valori. Plin de tensiune și dramatism, pelicula este una dintre cele mai importante creații cinematografice care au fost prezente la *DocAviv* în ultimii ani”.

Aspecte ale condiției umane surprinse în interiorul unei singure povești. Juriul de la Festivalul de Film de la Cracovia aprecia *Acasă, My Home* drept un film deosebit de intim și autentic, ce prezintă cu mare măiestrie numeroase straturi ale realității – socială, emoțională, politică – în care familia se străduiește să-și păstreze propriul stil de viață, sentimentul de autodeterminare și de identitate culturală. În cadrul celei de-a 60-a ediții a acestui festival apreciat ca unul dintre cele mai vechi și mai importante manifestări din lume dedicate filmelor documentare, de animație și scurtmetrajelor de ficțiune, filmul lui Radu Ciorniciuc a primit Premiul Cornul de Aur. Juriul a mai precizat: „Premiul se acordă pentru povestea extraordinară și complexă prezentată din perspectiva copiilor dintr-o familie romă. Se întâmplă foarte rar ca un film documentar ca acesta să reușească cu succes analiza și aprofundarea atâtor aspecte ale condiției umane în interiorul unei singure povești, spuse atât de frumos”.

Filmele românești prezentate în America sunt primite la modul cel mai entuziast de public și de croniciari influenți. Directorul ICR New York, Dorian Branea, explică faptul că susținerea participărilor românești la marile festivaluri de film nord-americane este o direcție programatică, permanentă a Institutului Cultural Român din New York. „Suntem bucuroși să fi putut oferi de-a lungul timpului sprijinul nostru logistic, financiar și de marketing mai multor cineaști români, selectați la mari evenimente cinematografice precum Toronto Film Festival, New York Film Festival, Sundance Film Festival, Palm Spings Film Festival și altele”, spune reprezentantul ICR. Bucuria echipei ICR New York este cu atât mai mare, cu cât filmele prezentate în aceste festivaluri de impact cu adevărat global, departe de a trece neobservate, sunt primite la modul cel mai entuziast de public și de croniciari influenți, iar unele se întorc acasă cu premii importante. „E cazul unuia dintre cele mai mari succese românești din circuitul festivalier nord-american din ultimii ani, filmul documentar *Acasă, My Home*, regizat de Radu Ciorniciuc, prezent la Festivalul Sundance cu sprijinul Institutului, care a câștigat Premiul Special al Juriului pentru Imagine la secțiunea Documentare Internațională”, mai spune Dorian Branea.

Screen Daily: „*Filmul lui Radu Ciorniciuc reușește să citele plătitudinile inspiraționale și odele facile dedicate simplității vieții pastorale*”

Presă americană nu s-a ferit deloc de superlative, de altfel cu totul bine meritare, față de producția românească: „Liric și provocator. *Acasă...* oferă o privire intimă asupra vechilor dileme legate de necesitatea conformării – plăcerile și provocările vieții naturale versus confortul și plăcerile existenței moderne – și chestiunea amoră, dar esențială, privitoare la ce constituie viața bună. Și o face cu o laudabilă concizie”. *Hollywood Reporter* / „Filmul lui Radu Ciorniciuc reușește să citele plătitudinile inspiraționale și odele facile dedicate simplității vieții pastorale, prezentând convingător că, pentru cei săraci, viața e grea în orice circumstanță” – *Screen Daily* „Ancorat în imaginea fascinantă semnata de Mircea Topoleanu și Radu Ciorniciuc, (...) Filmul e întotdeauna uimitor! Ca natura însăși, Radu Ciorniciuc e pretutindeni, documentând această familie neobișnuită cu un ochi atent și un aparat de filmat atotputernic” – *Film Threat!* „Filmul izbuteste să fie un documentar de tip cinema verité care oferă un studiu de caz plin de forță despre neajunsurile felului în care trăim” – *Slug Mag*.

Trailерul oficial al filmului, semnat de Lucio O Cineso Basalonne și Andrei Gorgan, poate fi vizionat pe YouTube – <http://bit.ly/30LăZDz> sau Facebook – <http://bit.ly/36UYE7j>.

Exclusiv pentru Contemporanul
Radu Ciorniciuc: Premiul de la Sundance este o consecință a susținerii financiare, dar și a promovării din partea ICR

Cât a însemnat sprijinul ICR pentru participarea Acasă, My Home la diferite festivaluri de film din lume?

A fost esențial! Cel puțin în cazul participării la mari festivaluri, este aproape imposibil fără sprijin, pentru că este extrem de scump să deplasezi peste Ocean o echipă, este vorba despre logistică, dar și de contextul actual. Competițiile mari presupun bugete foarte mari, pe care nu le au toți, astfel că pot spune împede că premiul de la Sundance este o consecință și a susținerii financiare, dar și a promovării din partea ICR. De asemenea, colaborările cu specialiști din breaslă încheiate tot prin intermediul ICR sunt fabuloase. Încă savurezi interacțiunea cu criticul de film Shmulik Duvdevani de la webinarul organizat de ICR Tel Aviv.

Cum se vede în lume filmul documentar românesc?

Filmul documentar românesc atrage atenția lumii de doar câțiva ani încoace. Sunt foarte bune, sunt o voce autentică, onestă, au povești puternice.

Filmul e întotdeauna uimitor! Ca natura însăși, Radu Ciorniciuc e pretutindeni, documentând această familie neobișnuită cu un ochi atent și un aparat de filmat atotputernic

Există o școală de documentar care formează niște regizori cu forță prin meșteșugul lor în a spune adevărul și în a genera emoții puternice. Este încurajator că ne facem loc în marile competiții internaționale, doar anul acesta sunt cel puțin patru filme excelente și foarte bine văzute: *colectiv, Profu, Holy Father* și, bineînțeles, *Acasă, My Home*. Mi se pare fantastic! Suntem într-un punct zero, în care, în ciuda contextului dificil, reușim performanțe în competiții cu filme care au bugete de zeci de ori mai mari decât ale noastre. Chiar cred că a început perioada de aur a generației de regizori de documentar românească de succes, iar cazul meu poate încuraja: sunt autodidact și vin din jurnalism, un domeniu care poate fi conectat cu filmul documentar, deși au scopuri diferite.

Se întâmplă foarte rar ca un film documentar ca acesta să reușească cu succes analiza și aprofundarea atâtor aspecte ale condiției umane în interiorul unei singure povești, spuse atât de frumos”, a fost motivația juriului pentru alegerea Acasă, My Home pentru câștigătorul Premiului pentru Cel Mai Bun Documentar la Festivalul Internațional de Film de la Cracovia. Ce loc își face documentarul pe calca promovării culturale în lume a României?

Deși au titluri, documentarele sunt deseori prezentate prin cercurile competițiilor internaționale cu „filmul ăla românesc”, „regizorul român”, „echipa din România”. Așadar, prima promovată în demersul nostru de a participa la un festival din străinătate este România. Și reprezentăm România nu doar prin temă, prin realitatea prezentată în documentar, ci prin actul artistic în sine, prin producția noastră, prin munca și echipa noastră. Îmi amintesc de un celebru critic de film care prezenta producțiile

din țara noastră doar cu „Romanians”. „Romanians”, „Romanians”.

Care credeți că a fost avantajul documentarului Acasă, My Home pentru a fi fost anul acesta primul documentar românesc selectat în competiția internațională de la Sundance Film Festival și laureat al Premiului Special al Juriului pentru Imagine la secțiunea Documentare Internațională?

Calitatea filmului, temele prezentate în film cu care a rezonat publicul american, certificarea, discriminarea, și faptul că Monica (Lăzureanu-Gorgan, producătoarea *Acasă, My Home* – n.r.) și cu mine am promovat filmul cu mult timp înainte să fie gata. Chiar din stadiul de proiect am reușit să atragem atenția organizatorilor de festivaluri, așa că participările ulterioare erau cu siguranță așteptate. Este foarte important să atragi atenția specialiștilor cu ceva timp înainte, pentru că promovarea este deseori esențială în atingerea succesului.

Ce ar trebui să facă instituțiile românești care promovează cultura și civilizația românească în lume în această perioadă dificilă pentru acest sector (restricții pentru public, tăieri de bugete)? Ce strategii ar trebui să abordeze și care ar fi ajutorul real pe care l-ar putea acorda aceste organizații cu finanțare publică?

Să promoveze regizorii români! ICR, de exemplu, are o rețea extrem de valoroasă în țările în care are reprezentanțe, iar pentru noi, regizorii, colaborările cu profesioniștii, prin intermediul ICR, sunt foarte importante și generatoare de proiecte, de idei, de dezbateri. Să finanțeze cât mai multe proiecte culturale cu impact mondial, să ofere consultanță pentru promovare și colaborări internaționale. □